

Tema monografiei *Arta metalelor: portrete de creație ale bijutierilor și meșterilor de artă decorativă (a doua jumătate a secolului al XX-lea – începutul secolului al XXI-lea)* (Iași, editura Doxologia, 2021, 320 p.), semnată de Liliana Condraticova, doctor habilitat în istorie și în studiul artelor, este evoluția artei metalului din spațiul Republicii Moldova. Ceea ce trebuie de remarcat de la bun început este valoarea surselor de cercetare, acestea ținând de Fondurile Agenției Naționale a Arhivelor, Muzeului Național de Istorie al Moldovei, a Muzeului Național de Arte al Moldovei și de alte colecții, în special, particulare, ale familiilor plasticienilor decoratori. Este un prim studiu complex, care aduce publicului larg detalii inedite despre viața și activitatea artiștilor plastici și a meșterilor-bijutieri care au contribuit la evoluția acestui gen al artelor decorative. Totodată, sunt sistematizate și descrise o mulțime de opere din domeniul artei giuvaiergeriei și plasticii mici din domeniul artei metalului etc., realizate în diverse tehnici – emailare, forjarea metalului etc. Calitatea cercetării este asigurată și de descrierea funcțiilor utilitare, magico-religioase, estetice, sociale ș.a., ale bijuteriilor, funcții care au menirea de a arăta rolul obiectelor în viața socială, dar și stilul personal al artistului.

În domeniul giuvaiergeriei, în diferite perioade, au activat artiști plastici precum Alexei Marco, Gheorghe Cojușnean, Vasile Șochin, Olga Tiron ș.a. Liliana Condraticova analizează numeroase opere de artă ale acestor plasticieni, pe care le-a identificat în Fondurile Muzeului Național de Istorie a Moldovei, Muzeului Național de Arte a Moldovei și în colecțiile particulare ale familiilor lor. Cercetătoarea elucidează nu doar activitatea meșterilor-bijutieri cunoscuți publicului precum Alexei Marco, Gheorghe Cojușnean, Vasile Șochin ș.a., dar descoperă și prezintă nume noi în arta metalului. Bunăoară, puțini cunosc că plasticienii Lidia Ceban-Boico, Ludmila Odainic, Ludmila Cornienco, afirmate în domeniul artelor textile, au profesat și tehnicile emailării, forjării metalului, executând panouri reprezentative tematice în diferite tehnici. Alte nume puțin cunoscute din aceeași perioadă a anilor '60-'80 sunt Claudia Gherasimov, Nicolae Dobrovolschi, meșterii populari Anatol Cogan, Mihail Nagorneac ș.a.

În premieră, sunt descrise basoreliefurile și articolele din metal de conotație istorico-culturală care înfrumusețază arhitectura orașului Chișinău, precum: *Clovnii* de pe fațada Circului, emblema de metal a Teatrului Republican de Păpuși „Licurici”, basorelieful Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, aplice decorative de metal de pe fațada clădirii Institutului de Geologie și Seismologie, balcoanele din metal forjat și balustradele de metal ale scărilor care decorează clădirile diferitor instituții de stat, havuzurile și sculpturile din metal instalate în parcurile publice etc.

Totodată, sunt identificate trei școli de giuvaiergerie, ale căror exponenți s-au manifestat pe teritoriul RSSM și Republicii Moldova. Acestea sunt Școala autohtonă, Școala din Țările Baltice și cea ucraineană, Școala rusă. Este remarcat rolul Chișinăului de centru de excelență al artei metalelor, loc de concentrare a numeroaselor ateliere, de bijutieri și artiști plastici din domeniul artelor decorative.

Așadar, monografia Lilianeii Condraticova este o inedită prezentare panoramică a artei de prelucrare a metalelor din perioada anilor 1945–2021. Noutatea incontestabilă stă în gestul de a scoate din anonimat noi nume de artiști plastici, care au practicat una dintre cele mai dificile tehnici din domeniul artelor decorative – prelucrarea artistică a metalelor.

Natalia Procop, doctor în studiul artelor